

Alābum'un Oğlu Kuliya'ya Ait Beş Tablet*

Five Tablets Belong to Kuliya Son of Alābum

Hakan EROL**

Öz

Bu makalede işlediğimiz tabletler Kaniş kārūm'unun II. tabakasının sonlarına yakın bir zamanda Kaniş kārūm'unun elçisi olarak görev yapmış Asurlu tüccar Kuliya'ya aittir. 1992 yılı Kültepe kazısında ortaya çıkarılan Alābum'un ođlu Kuliya'nın arşivi (Kt. 92/k 188-263) 76 belgeden oluşmaktadır. Bu küçük arşiv K. R. Veenhof tarafından ayrıntılı bir şekilde AKT V'te yayınlanmıştır. Burada incelediğimiz belgeler Kuliya arşivinde değil, aynı yılda kazılan iki farklı evde ele geçmiştir. Belgelerden ikisi açılmamış mektup zarfidır. Bunlardan birinde Kuliya'nın mühür baskısı bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültepe, Kaniş kārūm'u, Çivi Yazılı Belgeler, Alābum'un Ođlu Kuliya Arşivi.

Abstract:

The tablets studied in this article belong to an Assyrian merchant called Kuliya, who had performed some services to kārūm Kaniş as an envoy of this institution in the last years of IInd level of kārūm Kaniş. The archive of Kuliya son of Alābum which was unearthed in 1992 excavation season of Kültepe consist of 76 written documents (Kt. 92/k 188-263). This small archive was studied elaborately by K. R. Veenhof and published by him in AKT V. The documents of Kuliya analyzed in this article were not found in Kuliya's archive but from two different houses, which were excavated in the same year, adjacent to Kuliya's house. Two of these

* Kültepe tabletleri üzerinde çalışmama imkân veren Kazı Başkanı Sayın Fikri Kulakoğlu'na teşekkürlerimi sunarım.

** Arş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, herol@humanity.ankara.edu.tr

documents are unopened letter envelopes; one of these contains the impression of Kuliya's seal.

Key Words: *Kültepe, k̄arum Kaniš, Cuneiform Texts, The Archive of Kuliya Son of Alābum.*

Makalemizde ele aldığımız belgeler, Eski Asur Ticaret Kolonileri Döneminde yaşamış Asurlu tüccar Kuliya'ya aittir. Alābum'un oğlu Kuliya'nın arşivi 1992 yılı Kültepe kazısında ortaya çıkarılmıştır. K. R. Veenhof tarafından detaylı şekilde incelenerek yayınlan bu küçük arşiv Kt. 92/k 188-263 numaralı belgeleri kapsamaktadır.¹ Arşivden edinilen bilgilere göre, Kaniš *k̄arum*'unun II. tabakasının yaklaşık son 15 yılında Anadolu'da ticarî faaliyetlerde bulunan Kuliya, bir dönem Kaniš *k̄arum*'unun elçisi (*šiprum*) olarak idarî hizmetlerde bulunmuş önemli bir şahıstır.²

Aşağıda işlediğimiz beş tablet 1992 yılı kazı sezonunda, Kuliya'nın evine yakın iki farklı yapıda ele geçmiştir. Bunlardan Kt. 92/k 278, 284 ve 286 Aššur-bāni'nin oğlu Šu-İštar'ın arşivinde bulunmuştur. Fakat bu tabletlerin Šu-İštar ailesiyle hiçbir ilgisinin olmadığı görülmektedir. Kt. 92/k 1020 ve 1026 ise yine Kuliya'nın evine yakın bir açmada ele geçmiştir. Kuliya'nın kendi arşivinde olması gereken bu metinlerin niçin başka yerlerde bulunduğuna doyurucu bir cevap bulmak zordur. K. R. Veenhof'un, 1989 kazı sezonunda ele geçen Enah-ili arşivindeki Kuliya'ya ait bazı belgeler için öne sürdüğü gibi, bu tabletler de *k̄arum*'un II. tabakasının yıkımı sırasında yakın çevreye saçılarak komşu evlerdeki arşivlere karışmış olabilir.³

Kt. 92/k 278

(1-207-92; 4.6x5x1.5; Koyu kiremit rengi)

Alābum'un oğlu Kuliya'nın Ahuwaqar'ın oğlu Puzur-Aššur'a gönderdiği bir mektuptur. Açılmamış zarf olan belge Kuliya'nın mühür baskısını ihtiva etmesi bakımından önemlidir.

Öy. 1 KİŞİB *Ku-li-a*
DUMU *A-lá-bi₄-im*
A Sil. Müh.
a-na Puzúr-A-šur

¹ Arşiv belgeleri ve Alābum'un oğlu Kuliya hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., K. R. Veenhof, *Kültepe Tabletleri V (AKT V)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları V-33c, Ankara 2010.

² Veenhof *a.g.e.*, s.19, 21-22

³ Veenhof, *a.g.e.*, s. 15.

DUMU *A-hu-wa-qar*

Ak. A Sil. Müh.

Ay. A Sil. Müh.

Ük. A Sil. Müh.

¹⁻⁶⁾ Alābum'un oğlu Kuliya'nın mührü, Ahuwaqar'ın oğlu Puzur-Aşur'a.

Açıklama:

St. 3-4: K. R. Veenhof'un belirttiğine göre, Ahuwaqar'ın oğlu Puzur-Aşur, Kuliya firması ile yakın ilişki içindedir ve nakliyeci olarak da çalışmaktadır.⁴

Kt. 92/k 284

(1-243-92; 3.8x5.8x2; Boz renkli)

Kaniş *kārum*'unun Kuliya ile Lā-qēpum arasındaki bir mesele hakkında İnbi-İştar, *dātum* ödeyenler ve Tuħpiya sakinlerine yazdığı bir mektuptur. Tabletın alt kenarı kırık olduğundan konunun içeriği tam olarak

⁴ Veenhof, *a.g.e.*, s. 27-28.

anlaşılamamaktadır. Kuliya arşivinde de Lā-qēpum ailesiyle ilgili bu konuya işaret eden herhangi bir bilgi yoktur. Sorunun çözümü için Lā-qēpum'un karısı ve oğullarının Kaniš'e gönderilmeleri istenmektedir.

Öy.	1	<i>um-ma kà-ru-um Kà-ni-iš</i> TUR GAL- <i>ma a-na İn-bi₄-İštar</i> <i>ša-qí-il₅ da-tim ú wa-áš-bu-tim</i> <i>ša Tù-ùh-pi-a TUR GAL qí-bi₄-ma</i>
	5	<i>a-na-kam Ku-li-a DUMU A-lá-bi₄i[m]</i> [i]m- ¹ hu ¹ -ur-ni-a-tí um-m[a] [Alt kenar kırık]
Ay.	1'	<i>Ku-li-¹a¹ [x x x x x]</i> KÙ.BABBAR- <i>áp-šu li-il₅-q[é (x)]</i> <i>a-na Ku-li-a / lá tù-š[a²-x x]</i> DAM <i>Lá-qé-ep ú me-e[r-e]</i>
	5'	<i>Lá-qé-ep iš-tí Í-ku-pi-[a]</i> <i>ší-ip-ri-ni li-sú-hu-ni [(x)]</i> <i>u₄-me-e mi-ma lá ta-ša-k[à]-na-šu-nu</i> <i>a-tù-nu lu e-mu-uq</i>
Ük.		<i>ší-ip-ri-ni ší-pár-ni</i>
	10'	<i>lá ¹i¹-sà-hu-ur / a-na</i> <i>li-sú-ùh</i>
Sk.		DAM <i>Lá-qé-ep ¹ú¹ [me-er-e Lá-qé-ep</i> <i>ma-ší 5 GÍN [</i> <i>Lá-qé-ep a-na [</i>

¹⁻⁴⁾ Kaniš *kārum*'unun küçük-büyük (meclisleri) şöyle söyler: İnbi-İštar'a, *dātum*-vergisi ödeyenlere ve Tuhipiya sakinlerine söyle! ⁵⁻⁶⁾ Burada Alābum'un oğlu Kuliya bize müracaat etti ve [o] şöyle söyledi: [.....] ¹⁻²⁾ Kuliya [...] gümüşünü alsın. ³⁾ [...] Kuliya'ya [...]mayın! ⁴⁻⁶⁾ Lā-qēp'in karısı ve Lā-qēp'in oğulları elçimiz İkuppiya ile (birlikte) buraya sevkedilsinler. ⁷⁻⁹⁾ Onlara süre tanımayacaksınız! Elçimizin

icra gücü sizsiniz. Elçimiz (orada) oyalanmasın! ^{9'-14')} Lā-qēp'in karısının ve [Lā-qēp'in oğullarının] sevkinden (Kuliya) sorumludur. 5 *šeql* [.....]. Lā-qēp [.....].

Açıklamalar:

St. 2: İnbi-İštar'ın adına Kuliya arşivinde rastlanmamaktadır. Kaniš *kārum*'unun mektubunun alıcıları arasında sayılan bu şahsın kim olduğunu; bu meseleyle ya da Tuhipiya kolonisiyle⁵ bir ilgisinin olup olmadığını bilemiyoruz.

St. 3: *šāqil dātim*: J. G. Dercksen'e göre, *dātum* ödemesi Asur ticaret toplumundaki önde gelen tüccarlar tarafından *kārum*lara⁶ yapılan bir tür bağıştır ve bu ödemeyi yaparak *šaddu'atum* vergisinden muaf olan kimseler *šāqil dātim* “*dātum* ödeyenler” olarak tanımlanmaktadır.⁷

wašbūtum: Mektubun muhatapları arasındaki *ana wašbūtum ša Tuhipiya* “Tuhipiya'da bulunanlara” ifadesinin, J. G. Dercksen'in “*dātum* ödeyenler” sınıfındaki üç guruptan birisi olduğunu söylediği⁸ *wašbūtum* ile ilgili olup olmadığını bilemiyoruz.

St. 4', 12': Lā-qēpum adı Kuliya arşivinde sadece üç memorandumda geçmektedir. AKT V, 50: 33'te Lā-qēpum'un ođlu Ahiaya şahittir. AKT V, 52: 50'de kayıtlı Abaya'nın ođlu kâtip Lā-qēpum Belum-bāni'ye borçludur. Bir tablet listesi olan AKT V, 65: 17-18'de Agua'nın ođlu Lā-qēpum'un 10 *šeql* gümüşlük borcuyla ilgili belge kayıtlıdır. Arşivde, burada konu edilen meseleyle ilgili bir bilgi bulunmadığından, belgedeki Lā-qēpum'un kim olduğunu tespit etmek zordur.

St. 5: Kuliya arşivinden dört farklı İkuppiya tanıyoruz. Belgede baba adı verilmeyen İkuppiya'nın hangisi olduğunu bilemiyoruz.

⁵ Tuhipiya yer adı KTK 107: 12-13'te *wabartum* olarak geçmektedir. G. Barjamovic Tuhipiya'nın AKT V, 2 ve 6'daki geçişlerine işaret ederek, bu yerleşimin sonradan *kārum* statüsü kazandığını iddia etmektedir. Bkz. Gojko Barjamovic, *A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period*, Castern Niebuhr Institute Publication 38, Copenhagen 2011, s. 309. Bize göre, söz konusu metinlerde bu iddiayı kanıtlayacak net bir ifade bulunmamaktadır. Konuyla ilgili olarak ayrıca bkz. AKT V, s. 80.

⁶ Bu ödemenin Kaniš *kārum*'undan başka *Purušhattum kārum*'una da yapıldığına dair kanıt bulunmaktadır. Bkz. J. G. Dercksen, *Old Assyrian Institutions, MOS Studies* 4, Leiden, 2004, s. 119.

⁷ Dercksen *a.g.e.*, 119-126. Ayrıca bkz. Veenhof, *a.g.e.*, s. 67.

⁸ Dercksen *a.g.e.*, 126.

Kt. 92/k 286

(1-245-92; 3.6x3.6x1.2; Devetüyü rengi)

Kuliya'nın İkuppıya, Aşşur-bāni ve Asānum'a gönderdiği bu mektupta, yukarıdaki Kaniş *kārum*'unun adlı mektubu konu edilmektedir. Tuḥpiya'daki Lā-qēpum ailesiyle ilgili düzenlenen ve İkuppıya'nın elçi olarak belirlendiği belgeyi *kārum* dairesinden bizzat Kuliya'nın aldığı anlaşılmaktadır. Kuliya, *kārum*dan aldığı bu belge gereğince, elçi olarak belirlenen İkuppıya'nın ve kendi hizmetçisinin (muhtemelen Asānum),⁹ meseleyle ilgili cariyesinde bulunan belgeleri almalarını ve bulunduğu yere gelmelerini istemektedir. Kuliya'nın söz konusu belgeyi Kaniş *kārum*'undan almış olması, bu mektubu Kaniş'ten gönderdiğini düşündürmektedir.

Öy. 1 *um-ma Ku-li-a-ma*
a-na Ī-ku-pi-a
A-şür-ba-ni ú
A-sà-nim qí-bi-ma
 5 *ṭup-pá-am ša kà-ri-im*
ša a-na Tù-uh-pi-a

⁹ Kuliya'nın arşivine göre onunla yakın bir iş ilişkisi olan ve bir metinde (AKT V, 39: 3-4) onun hizmetçisi (*şuhārum*) olarak geçen Asānum hakkında bkz. Veenhof, *a.g.e.*, s. 21, 25-26.

		<i>a-na be-et Lá-qé-pi-im</i>
		<i>al-qé-ú</i>
Ak.		<i>Í-ku-pi-a</i>
Ay.	10	<i>i-na ši-ip-ru-tim?</i>
		<i>lá-pi-it</i>
		<i>tu-pu-ú i-na qá-ti</i>
		<i>am-ti-a i-ba-ši-ú</i>
		<i>li-il-qé-ú-ni-šu-nu-ma</i>
	15	<i>iš-ti šú-ha-ri-a</i>
		<i>Í-ku-pi-a a-na</i>
		<i>še-ri-a li-tal-kam</i>

Tercüme: ¹⁻⁴⁾ Kulia şöyle söyler: İkuppiya, Aššur-bāni ve Asānum'a söyle! ⁵⁻¹¹⁾ Tuhiya'daki, Lā-qēpum ailesiyle ilgili aldığım kārūmun tabletinde İkuppiya elçi olarak kayıtlıdır. ¹²⁻¹³⁾ Tabletler cariyemde bulunmaktadır. ¹⁴⁻¹⁷⁾ Benim için onları alsınlar ve İkuppiya hizmetçimle birlikte buraya gelsin.

Kt. 92/k 1020

(1-872-92; 4.3x4.7x1.5; Devetüyü rengi)

Hanana'nın oğlu Aššur-taklāku'nun, Alābum'un karısı olduğunu bildiğimiz Kapsiya'ya Asur'da borçlandığı 1/2 *mina liti* cinsi gümüşü Alābum'un oğlu Kuliya'ya ödemesiyle ilgili, iki şahit huzurunda düzenlenmiş bir belgedir. Metinde, Kapsiya'nın Aššur-taklāku'dan alacaklı olduğu bu gümüşün ve faizinin Kuliya'ya ödendiği; bu borçla ilgili olarak Kuliya'nın babası Alābum'un Aššur-taklāku'ya itiraz etmesi durumunda Kuliya'nın onu temizleyeceği belirtilmektedir.

Öy.	1	$\frac{1}{2}$ <i>ma-na</i> KÙ.BABBAR <i>li-ti</i> <i>ša A-šur-tak-lá-ku</i> DUMU <i>Ha-na-na</i> <i>a-na Kà-áp-sí-a</i> MÍ <i>a-ma-at</i> / <i>A-lá-bi₄-im</i>
	5	<i>i-na a-lim^{ki} i-hi-ib-lu-ma</i> <i>ṭup-pu-šu / lá-áp-tù-ni</i> <i>i-na ṭup-pì-šu</i> <i>E-na-nu-um</i> DUMU <i>Í-sà-li-a</i> <i>ù Ba-ra-ra-nu-um</i>
Ak.	10	<i>kà-an-ku-ni</i>
Ay.		KÙ.BABBAR <i>ú ši-ba-sú</i> <i>Ku-li-a</i> DUMU <i>A-lá-bi₄-im</i> <i>ša-bu ṭup-pu-um ša 1/2 ma-na</i> KÙ.BABBAR <i>ša ku-nu-uk A-šur-ták-lá-ku</i>
	15	<i>ú-ku-uš šu-ma / a-na</i> <i>ṭup-pì-im / šu-a-tí</i> <i>A-lá-bu-um a-na A-šur-ták-lá-ku</i> <i>i-tù-a-ar Ku-li-a</i> <i>ú-ša-ha-sú</i> ÍGÌ <i>E-na-ma-A-šur</i>
Ük.	20	DUMU <i>A-da-da-a</i> ÍGÌ <i>A-šur-pì-lá-ah</i>

Sk. DUMU *Í-ku-pi-a*

¹⁻⁶⁾ Hanana'nın oğlu Aşur-taklāku'nun Alābum'un cariyesi Kapsiya'ya Asur'da borçlandığı ve belgesi kaydedilmiş (onaylanmış) 1/2 *mina liti* gümüşü; ⁷⁻¹³⁾ İsalıyan'nın oğlu Ennanum ve Bararanum (tarafından) mühürlenmiş onun belgesindeki (bu) gümüş ve faizi Alābum'un oğlu Kuliya'ya ödenmiştir. ¹³⁻¹⁵⁾ Aşur-taklāku'nun mührüyle (mühürlü) 1/2 *mina* gümüşlük belge geçersizdir. ¹⁵⁻¹⁹⁾ Eğer o belgeyle ilgili olarak Alābum Aşur-taklāku'ya itiraz ederse, Kuliya onu temizleyecek. ¹⁹⁻²²⁾ şahit Adadaya'nın oğlu Ennam-Aşur, şahit İkuppıya'nın oğlu Aşur-pilah.

Açıklamalar:

St. 2: Hanana'nın oğlu Aşur-taklāku Kuliya arşivinde, AKT V, 68: 2, 8'de de geçmektedir.

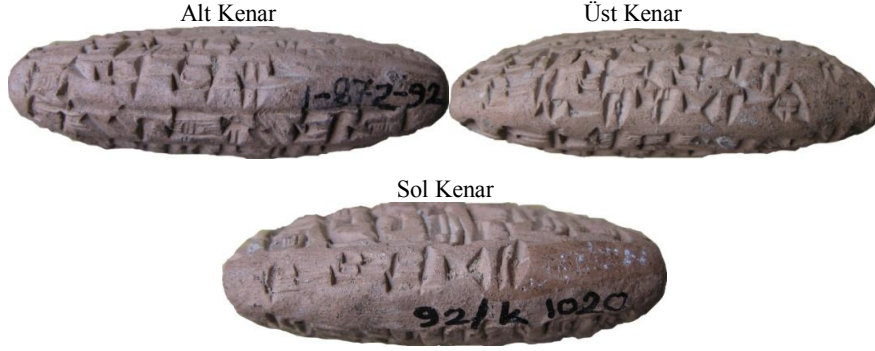
St. 3-4: Kuliya'nın babası Alābum ve annesi Kapsiya hakkında detaylı bilgi için bkz. Veenhof 2010, s. 19-20. Kapsiya, AKT V, 40: 9, 11, 19 ve 70: 3, 13'te Alābum'un karısı (DAM/*aşşatum*) olarak kayıtlıdır. Ancak burada "cariye, ikinci eř" anlamlarına gelen *amtum* kelimesi tercih edilmiştir.

St. 9: *Ba-ra-ra-nu-um* şahis adı ilk kez burada geçmektedir. Ancak TC I, 81: 27, ATHE 60: 21, 25, 30, 37 ve henüz yayınlanmamış Kt. 91/k 353: 24'te kayıtlı Baranum ile aynı kimse olabilir.

St. 15: *ú-ku-uř*: Albayrak, CAD A/1, s. 263a'da "to drive out of the way, to displace, to mislay" anlamları verilen *ukkuşu* (*akāřu*) fiilini "tableti geçersiz yapmak" olarak değerlendirmektedir.¹⁰

¹⁰ İrfan Albayrak, *Kültepe Tabletleri IV* (AKT IV), Türk Tarih Kurumu Yayınları VI-33b, Ankara 2006. 45

Kt. 92/k 1026

(1-878-92; 5.2x4.8x2.8; Devetüyü rengi)

Mannum-balum-Aššur'un oğlu Aššur-imitti'nin Alābum'un oğlu Kuliya ve Dalaš'ın oğlu Ennam-Aššur'a gönderdiği açılmamış bir mektup zarfıdır.

Öy.	A Sil. Müh.
1	<i>a-na Ku-li-a DUMU A-lá-bi-im</i> <i>ù E-na-A-šùr DUMU Da-lá-áš</i> <i>KIŠIB A-šùr-i-mi-ti</i> <i>DUMU Ma-num-ba-lum-A-šùr¹</i>
Ak.	A Sil. Müh.
Ay.	A Sil. Müh.
Ük.	A Sil. Müh.
Sk.	A Sil. Müh.

Tercüme: ¹⁻⁴⁾ Alābum'un oğlu Kuliya'ya ve Dalaš'ın oğlu Ennam-Aššur'a. Manum-balum-Aššur'un oğlu Aššur-imitti'nin mührü.

Açıklamalar:

St. 2: Dalaš'ın oğlu Ennam-Aššur, Kuliya arşivinde bir memorandum olan AKT V, 51: 48'de de şahit olarak kayıtlıdır.

St. 3-4: Mannum-balum-Aššur'un oğlu Aššur-imitti Kuliya arşivindeki memorandum AKT V, 51: 61'de borçlu olarak geçmektedir.

Ön Yüz

Arka Yüz

Alt Kenar

Üst Kenar

Sol Kenar

Sağ Kenar

KAYNAKÇA VE KISALTMALAR

AKT Ankara Kültepe Tabletleri

ALBAYRAK, İrfan, Kültepe Tabletleri IV (AKT IV), Türk Tarih Kurumu Yayınları VI-33b, Ankara 2006.

ATHE Kienast, B., Die altassyrischen Texte des orientalischen Seminars der Universität Heidelberg und der Sammlung Erlenmeyer, Berlin 1960.

BARJAMOVIĆ, Gojko, A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period, Castern Niebuhr Institute Publication 38, Copenhagen 2011.

CAD Chicago Assyrian Dictionary

DERCKSEN, J. G. Old Assyrian Institutions, MOS Studies 4, Leiden, 2004.

KTK Jankowskaja, N. B., Klinopisnye Texty iz Kjul'Tepe v Sobranijach SSSR, Moskova 1968.

TC I Contenau, G., Tablettes cappadocienes du Louvre, TCL IV, Paris 1920.

VEENHOF, K. R. Kültepe Tabletleri V (AKT V), Türk Tarih Kurumu Yayınları V-33c, Ankara 2010.